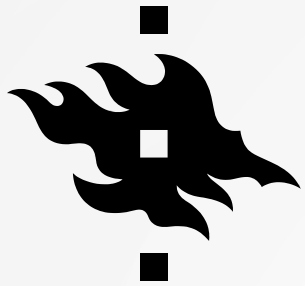

TEKOÄLYN KÄYTTÖ JA SÄÄNTELY: KULUTTAJAN(SUOJAN) KUNTOTESTI?

Suvi Sankari, Eurooppaoikeuden dosentti, HY
Tutkimuskoordinaattori, varajohtaja / University of Helsinki Legal Tech Lab

**LEGAL
TECH
LAB .fi**

**HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI**

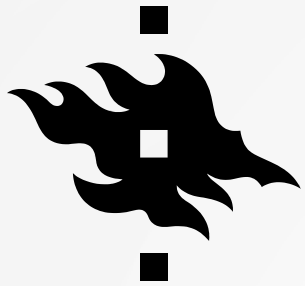
ESITYKSEN SISÄLTÖ

- Tekoäly - ja kuluttaja: Mikä muuttuu?
- Tekoälyasetuksen (AIA)
  - vaikutuksen rajoista ja
  - ilmentämistä lainsäädäntötrendeistä
- Komission raportti Fitness check of consumer law on digital fairness (3.10.2024, SWD(2024) 230 final)
  - kriittisiä poimintoja ja
  - pohdintaa

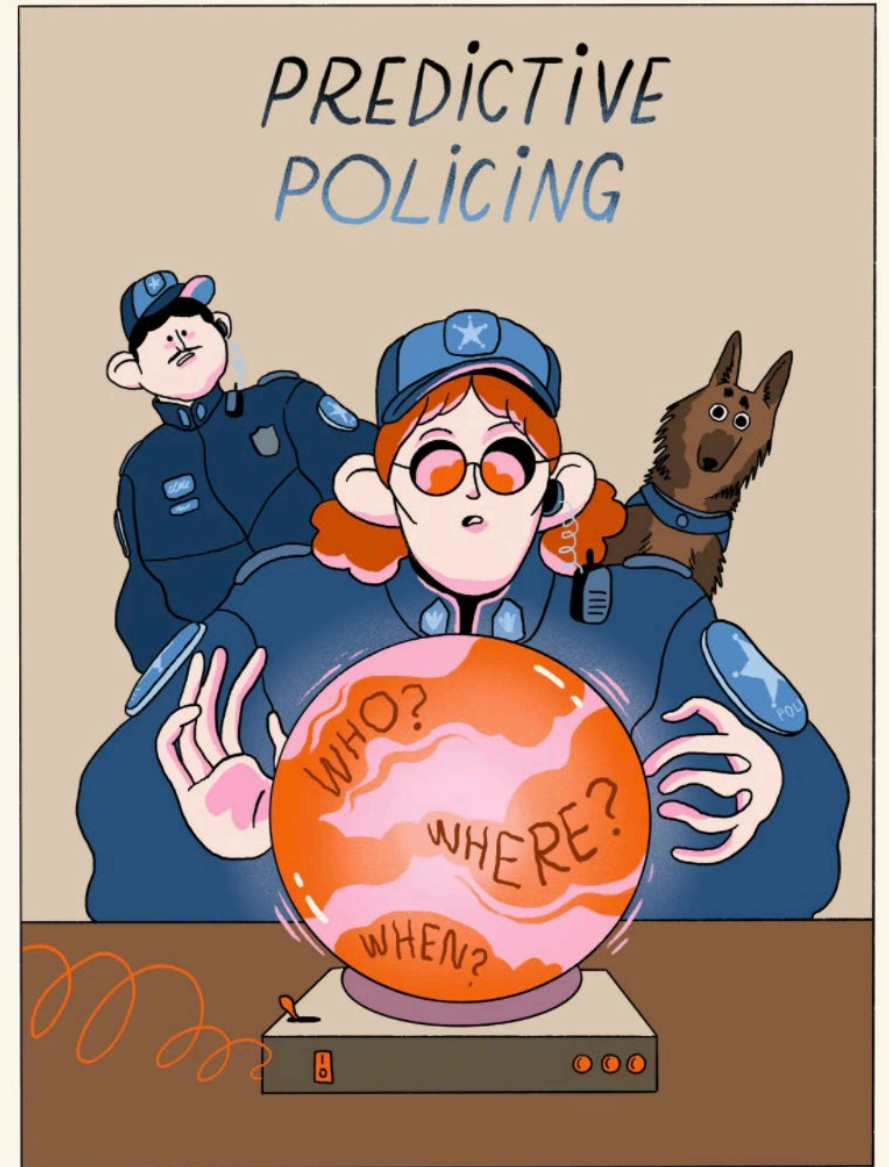

TEKOÄLY?

MITÄ TEKOÄLY ON?

- Historiallisesti?
- (Tietojenkäsittely)tieteellisesti?
- Tekoälyasetuksen soveltamisen kannalta?

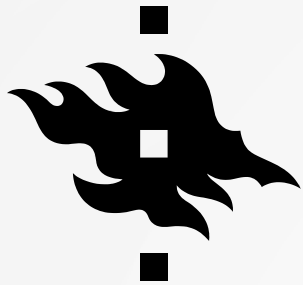
UNIVERSITY OF HELSINKI LEGAL TECH LAB

© A. MÄKIJÄRVI 2022

TEKOÄLYJÄRJESTELMÄN MÄÄRITELMÄ

- AIA 3 artikla: ”tekoälyjärjestelmällä” *konepohjaista järjestelmää, joka on suunniteltu toimimaan käyttöönoton jälkeen vaihtelevilla autonomian tasoilla ja jossa voi ilmetä mukautuvuutta käyttöönoton jälkeen ja joka päättelee vastaanottamastaan syötteestä eksplisiittisiä tai implisiittisiä tavoitteita varten, miten tuottaa tuotoksia, kuten ennusteita, sisältöä, suosituksia tai päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa fyysisiin tai virtuaalisiin ympäristöihin*
- Ks. esim. Sankari, S., Koulu, R., Hirvonen, H. & Heikkinen, T. S., Artificial intelligence and the law: can we and should we regulate AI systems? (2023) *Research Handbook on Law and Technology*. Brožek, B., Kanevskaia, O. & Pałka, P. (eds.) Edward Elgar, p. 427-449

TEKNOLOGIA/TEKOÄLY: KULUTTAJAN KUNTOTESTI?

Mikä muuttuu?

Paperi -> Tiedosto

Asiakaspalvelu, pakkaustiedot -> Itsepalvelu, nettisivun chatbot

Ihmismyyjä -> Käyttöliittymä (ja some-live-myynti?)

Katu-, lehti-, tv- ja internetmainonta -> some (data ja algoritmit)

Ongelmia ja ratkaisuja?

Samat kuin ennenkin

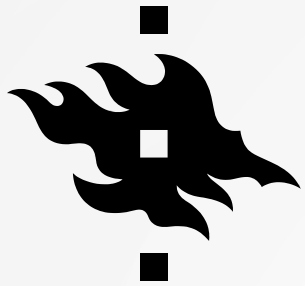
Digital asymmetry & digital divide – digital fairness?

TEKOÄLYASETUKSEN VAIKUTUKSESTA

TEKOÄLYASETUS (EU) 2024/1689

- *AIA 5 artikla* **Kielletyt tekoälyyn liittyvät käytännöt**
  - subliminaaliset tekniikat / tarkoituksellisesti manipuloivat tai harhaanjohtavat tekniikat
  - luonnollisen henkilön tai tietyn henkilöryhmän haavoittuvuuksien hyödyntäminen – ml. ajan kuluessa kumuloituvat haitat

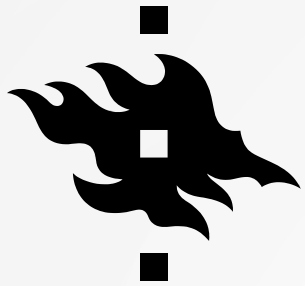
LEGAL TECH LAB

UNIVERSITY OF HELSINKI LEGAL TECH LAB

**NEA LEPINKÄINEN
(TURUN YLIOPISTO):
ALGORITMISET HAITAT
17.1.2025 10-12 P545**

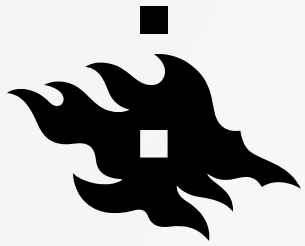

TEKOÄLYASETUS (EU) 2024/1689

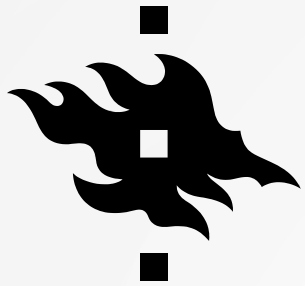
- AIA:lla asetetaan “yhtenäinen oikeudellinen kehys erityisesti unionin arvojen mukaiselle tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi, markkinoille saattamiselle, käyttöönotolle ja käytölle unionissa” (johdanto-osan lause 1)
- Johdanto-osan lause 156: ”Vaikka suurimpaan osaan tekoälyjärjestelmiä ei sovelleta tämän asetuksen mukaisia erityisvaatimuksia tai -velvoitteita, ...”
- AIA 2(9) artikla: “Tällä asetuksella ei rajoiteta muissa kuluttajansuojaan ja tuoteturvallisuuteen liittyvissä *unionin säädöksissä* vahvistettujen sääntöjen soveltamista.”

TEKOÄLYASETUS (EU) 2024/1689

- • AIA 6(3) suuririskiseksi luokittelemisen poikkeusmahdollisuuksista:
  - Huom. 6(3)1: “ei ole pidettävä suuririskisenä, jos se ei aiheuta **merkittävää vahingon riskiä luonnollisten henkilöiden terveydelle, turvallisuudelle tai perusoikeuksille**, mukaan lukien se, että se ei vaikuta olennaisesti **päätöksenteon tulokseen.**”
    - Vrt GDPR luottokelpoisuus “päätös” (Asia C-634/21 sekä yhdistetyt asiat C-26/22 ja C-64/22 *Schufa Holding*)
  - Huom. 6(3)3: “Sen estämättä, mitä ensimmäisessä alakohdassa säädetään, liitteessä III tarkoitettua tekoälyjärjestelmää on aina pidettävä suuririskisenä, jos tekoälyjärjestelmä suorittaa **luonnollisten henkilöiden profilointia.**”

TEKOÄLYASETUS (EU) 2024/1689

- Ajallinen soveltamisala: Porrastettu aikataulu säännösten soveltamiselle 2025-27 (AIA 113 artikla)
- Huom. AIA 111 artikla (Jo markkinoille saatetut tai käyttöön otetut tekoälyjärjestelmät sekä jo markkinoille saatetut yleiskäyttöiset tekoälymallit)
  - Suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin jotka saatettu markkinoille/otettu käyttöön ennen 2.8.2026 soveltuu vain jos ajankohdan jälkeen “merkittävä muutos” (ks. 111(2) art.)

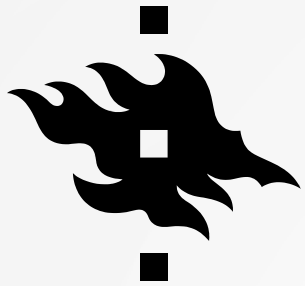
KULUTTAJANSUOJAN KUNTOTESTI?: FITNESS CHECK OF CONSUMER LAW ON DIGITAL FAIRNESS

FITNESS CHECK OF CONSUMER LAW ON DIGITAL FAIRNESS

- Kuntotestin tulos: vain yksi arviointikriteereistä ei ole positiivinen tai rajoitetusti positiivinen – eli ongelmallinen?
- **Vaikuttavuus / tuloksellisuus (effectiveness, ei tehokkuus)**
  - Kuluttajien valitukset ja haitat kuluttajille
  - Oikeusvarmuuden puute
  - Sääntelyn fragmentaatoriski
  - Riittämätön julkinen ja yksityinen toimeenpano/valvonta

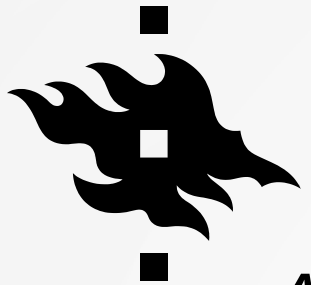
FITNESS CHECK OF CONSUMER LAW ON DIGITAL FAIRNESS

- Komission raportin lopputulema, ongelma-alueet joista lisäselvitystä:
  - **Haitallisimmat käytännöt (esim dark patterns)**
  - Oikeusvarmuuden lisääminen
  - Kuluttajaoikeuden ja uuden EU-säätelyn johdonmukainen soveltaminen
  - **Vaikuttavampi/tuloksellisempi valvonta ja lain noudattaminen**
  - ***Sääntöjen yksinkertaistaminen***

HAITALLISIMMAT KÄYTÄNNÖT

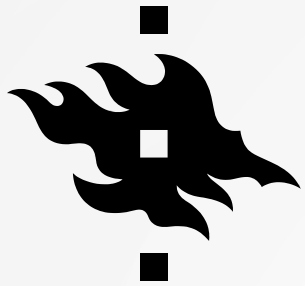
HAITALLISIMMAT KÄYTÄNNÖT?

- *AIA 5 artikla* **Kielletyt tekoälyyn liittyvät käytännöt**
  - subliminaaliset tekniikat / tarkoituksellisesti manipuloivat tai harhaanjohtavat tekniikat
    - esim. Neuwirth, Rostam (2023) *The EU Artificial Intelligence Act: Regulating Subliminal AI Systems* (Routledge)
  - luonnollisen henkilön tai tietyn henkilöryhmän haavoittuvuuksien hyödyntäminen – ml. ajan kuluessa kumuloituvat haitat
    - Täydentää kuluttajansuojasääntelyä (johdanto-osan lause 29)
    - Vrt AIA 7(2)h artikla: “vallan epätasapaino” (liitteen III, suuririskiset, siirretty säädösvalta komissiolle)

VAIKUTTAVAMPI / TULOKSELLISEMPI VALVONTA JA LAIN NOUDATTAMINEN

VAIKUTTAVAMPI / TULOKSELLISEMPI VALVONTA JA LAIN NOUDATTAMINEN

- Kansalliset viranomaiset
- Valvonta haasteellista: digitallisessa ympäristössä haasteellisempaa (tekniset seikat ja säännöskoherenssi), ohjaavan oikeuskäytännön puute
  - Instrumenttien joustavat yleislausekkeet?
- Pelotevaikutus
- Resurssit?

LEGAL TECH LAB

UNIVERSITY OF HELSINKI LEGAL TECH LAB

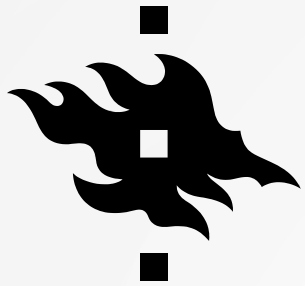
GUIDO NOTO LA DIEGA (UNIVERSITY OF STRATHCLYDE): CAN THERE BE RESPONSIBLE AI WITHOUT AI LIABILITY? INCENTIVIZING GENERATIVE AI SAFETY THROUGH EX-POST TORT LIABILITY UNDER THE EU AI LIABILITY DIRECTIVE” 11.4.2025 10-12 P545

COMMENTS: ANETTE ALEN

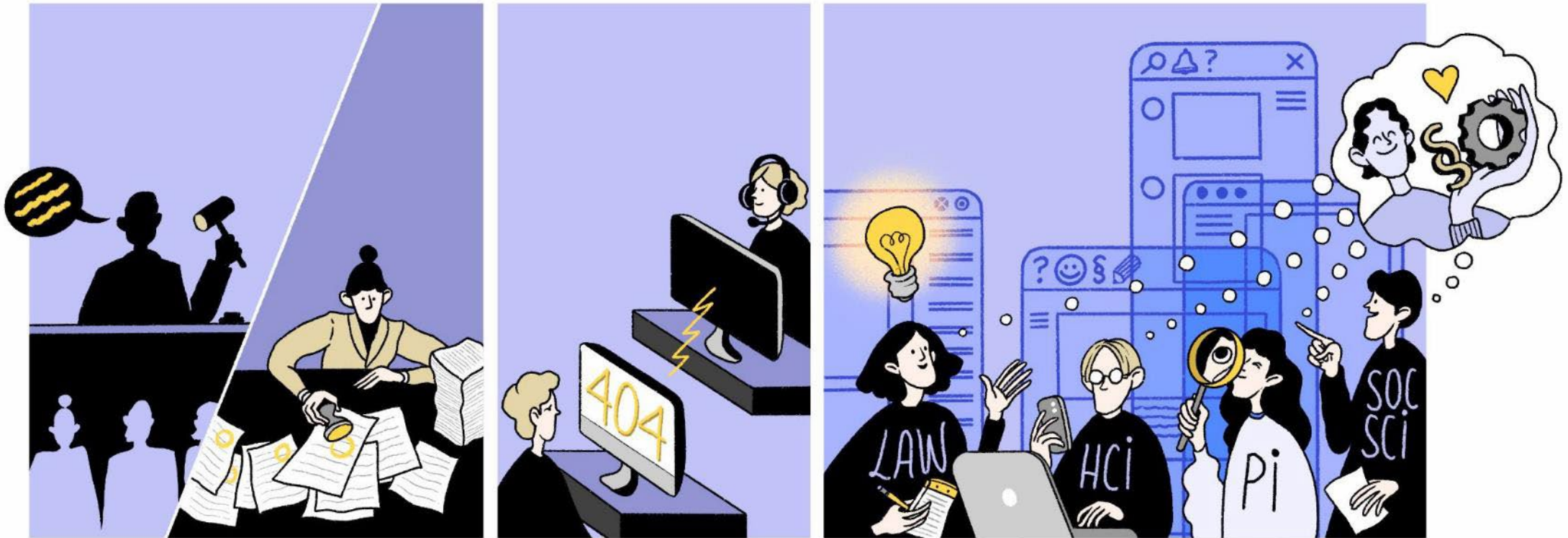

SÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN?

SÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN DIGITAL FAIRNESS: KÄYTTÖLIITTYMÄ?

SÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN DIGITAL FAIRNESS: KÄYTTÖLIITTYMÄ?

Koulu, R., Sankari, S., & Sormunen, S.K. (2022). Digitalisoituva julkishallinto: Käytettävyys kuuluu kaikille. *Edilex*, (2022/36)

Laamanen, H. & Sankari, S. (work n progress) User interface as a legal concept in EU Law: emergence and evolution

SÄÄNTÖJEN YKSINKERTAISTAMINEN DIGITAL FAIRNESS: KÄYTTÖLIITTYMÄ?

Käyttöliittymämuotoilu? Vrt julkisoikeus hyvä hallinto / viranomaisen palveluperiaate (OKV/2019/1/2017) – ks. yllä: Käytettävyys kuuluu kaikille (Edilex, 2023)

Sopimusmuotoilu? Fairness by design?

AIA 14(1) artikla, DMA 11(6) artikla ...

Tarvitaanko komission raportin (s.53) positiivista velvoitetta sopivaan käytökseen – sopimattoman kieltä ei riitä?

Uhka vai mahdollisuus, että 99,8% kuluttajakaupasta (ss. 62-63) on PK-yrityksiä? Puuttuminen käyttöliittymiin: kuluttaviranomaiset

KIITOS! KESKUSTELUA?